

Geovedná expozícia FBERG – TUKE

ZDENKA BABICOVÁ, SEBASTIÁN HREUS, MARIÁN KOŠUTH, Fakulta baníctva, ekológie, riadenia a geotechnológií Technickej univerzity v Košiciach, Ústav geovied, Park Komenského 15, 042 00 Košice, zdenka.babicova@tuke.sk

Geovedná expozícia.

Foto: Z. Babicová

Geovedná expozícia Fakulty baníctva, ekológie, riadenia a geotechnológií (FBERG) Technickej univerzity v Košiciach je jednou z najvýznamnejších prírodovedných inštitucionálnych zbierok vystavených na Slovensku. Niekdajší Pavilón zbierok, dnes expozícia nachádzajúca sa v priestoroch bývalej knižnice v suteréne hlavnej budovy TUKE na Letnej 9 v Košiciach, je pracoviskom Ústavu geovied. Okrem toho, že slúži na výučbu predmetov geologického zamerania pre študentov Technickej univerzity, je prístupná aj študentom z iných škôl i širšej verejnosti.

Z histórie zbierok

Pôvodný mineralogický materiál pochádzal zo zbierkových fondov Katedry geológie a paleontológie SVŠT a Katedry mineralógie a petrografie Univerzity Komenského v Bratislave. Odtiaľ bol v roku 1952

prenesený do Košíc a venovaný novovzniknutej Katedre geológie a mineralógie BF – VŠT. Základný zbierkový fond tvorili vzorky od firmy Krantz i etapovite dopĺňaný materiál od českých zberateľov. Výstavná expozícia bola postupne dopĺňaná o vzorky z baníckych závodov, z osobných darov aj zo zahraničných ciest i vlastných zberov pracovníkov katedry. Pričinili sa o to hlavne prof. Ján Šalát, prof. Vojtech Zorkovský a RNDr. Petronela Ončáková, ale aj prof. Vendelín Radzo, Ing. Jozef Pták a ďalší pracovníci katedry. Vzorkový materiál bol pôvodne vystavený v priestoroch Banického pavilónu (terajší Deliusov pavilón Fakulty BERG).

Mineralogická zbierka sa výraznejšie rozšírila v roku 1987, keď vedenie Vysokiej školy technickej z iniciatívy vtedajšieho rektora prof. RNDr. Františka

Antimonit z Kremnice (SR), rozmer vzorky 28 × 22 cm.

Foto: R. Klik

Zábranského, CSc. odkúpilo časť rozsiahlej súkromnej zbierky RNDr. Tomáša Kruhu – bývalého vedúceho mineralogicko-petrografického oddelenia Moravského múzea v Brne. Po ich inštalovaní fakultná zbierka získala širší regionálny charakter i väčšiu historickú hodnotu. Pre jej umiestnenie bola uvoľnená samostatná budova Katedry geodézie a banského meračstva v areáli TUKE. Autormi inštalácie mineralogickej zbierky boli Ing. Jana Zacharovová (kurátorkou do roku 2018) spolu s doc. Mariánom Košuthom; autorom paleontologickej expozície bol prof. Michal Zacharov. Tento Pavilón zbierok bol slávnostne otvorený v roku 1994 počas III. konferencie Geologické dni Jána Sláviky. Do roku 2010 bol prístupný najmä študentom pre praktické štúdium mineralógie a historickej geológie a po dohode s kurátorkou i širšej verejnosti. V uvedenom roku boli zbierky – okrem petrografickej, vrátane depozitov postupne presunuté a reінštalované v priestoroch hlavnej budovy Technickej univerzity na Letnej ulici 9/A. V októbri 2011 boli výstavné priestory opäť

slávnostne otvorené ako Geovedná expozícia. Vzorky mineralogickej časti boli vo vitrínach umiestnené podľa tried Strunzovej chemickej klasifikácie od prvkov po silikáty. Neskôr v príslušných priestoroch pribudli aj expozícia krasových útvarov a expozície ložísk nerastných surovín.

Expozícia v súčasnosti

Priestor Geovednej expozície je členený do častí, v ktorých sú umiestnené štyri výstavné expozície: mineralogická, paleontologická, ložiská nerastných surovín a expozícia krasových útvarov. Najrozsiahlejšia je mineralogická systematická časť, ktorá obsahuje 1315 vystavených vzoriek, umiestnených v 28 samostatných vitrínach s vnútorným osvetlením. Tri ďalšie vitríny obsahujú približne 200 ks vzoriek určených na štúdium vlastností a agregátnych foriem minerálov. Najviac minerálov pochádza zo stredoeurópskych lokalít, no zastúpené sú aj vzorky z ostatných kontinentov sveta. Nájdeme medzi nimi aj unikátne vzorky, často z dnes už neprístupných nálezísk. K takýmto exponátom pa-

Mineralogické zbierky Geosexpozície na Fakulte BERG TU v Košiciach.

Foto: Z. Babicová

tria antimonity z Kremnice (SR), viaceré vzorky medi z lokality Košice – Bankov (SR), kasiterity z Horného Slavkova (ČR), drôt striebra z Příbrami (ČR), či atraktívne fluority z Cumbrie a Durhamu (GB). Medzi skvosty patria raritné ukážky minerálov z typových slovenských lokalít, napr. rutil z Revúcej, dobšínait z Dobšinej a evansit zo Železníka – v tomto prípade ide o kvalitnú ukážku aj vo svetovom meradle. V zbierke sa nachádzajú taktiež regionálne zaujímavosti – za zmienku stojí záhneda z lokality Benson v Antarktíde a veľmi kvalitná drúza tmavofialových fluoritov z moravskej lokality Nedvědice (ČR), ktoré boli získané zo zbierky Dr. Kruhu.

Paleontologická expozícia je inštalovaná v desiatich výstavných vitrínach s počtom exponátov vyše 500 ks. Je určená predovšetkým na štúdium predmetov paleontológia a historická geológia pre študentov Ústavu geovied a je rozdelená do troch častí: všeobecná paleontológia, systematická zoopaleontológia a systematická fytopaleontológia. Samostatný priestor je venovaný expozícii ložísk nerastných surovín,

kde prevažnú časť (15 vitrín) tvoria vzorky rúd ťažných v minulosti na území Slovenskej republiky. V štyroch výstavných skrinách sú predstavené nerudné suroviny Slovenska. Rudným ložiskám Českej republiky sú venované 4 výstavné vitríny. Aj keď sú priestory ložiskovej zbierky stiesnené, snažili sme sa pokryť čo najväčší počet ložiskových lokalít Slovenska, ktoré boli predmetom záujmu baníctva po mnohé roky a historicky nadobudli veľkú dokumentačnú hodnotu (napr. Rožňava, Hodruša, Banská Štiavnica a i.) Touto expozíciou sprístupňujeme našim študentom, ale aj verejnosti nerastný potenciál Slovenska a zároveň kus slovenskej histórie.

Aktivity geovednej expozície

Do septembra 2018 Geovedná expozícia slúžila predovšetkým ako reprezentatívny priestor s vystavným vzorkovým materiálom, pre výučbu geovedných predmetov pre študentov fakúlt BERG, HuF i SvF, príp. pre študentov geografie Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. Po nástupe novej správkyne (Ing. Zdenka Babicová, PhD.) bola miestnosť Geovednej

Fluorit, Weardale, Durham (Anglicko), rozmer vzorky 15 × 11 cm, zo zbierky T. Kruťa.

Foto: R. Klik

expozície reorganizovaná. Vytvorili sa priestory pre prednášky – prezentácie (vybavené dataprojektorom) s kapacitou 60 miest na sedenie, aj pre tematické výstavy, workshopy a iné udalosti. V súčasnosti je tento priestor viac-menej „malým vzdelávacím centrom“, kde sú vítaní všetci záujemcovia o informácie zo sveta minerálov, fosílií a všeobecne - geológie. Mineralogické a paleontologické exponáty vo vitrínach stálej expozície však ostali zachované v pôvodnom usporiadaní. Pravidelne nás navštevujú učitelia základných a stredných škôl so svojimi žiakmi, ktorí majú záujem o prednášky na rôzne geologické témy, spojené s praktickým poznávaním ukážok hornín, minerálov, skamenelín... Aj takýmto spôsobom chceme popularizovať geológiu ako dôležitý vedný i študijný odbor, ktorý je pre mladých ľudí v dnešnej dobe bohužiaľ málo atraktívny.

Literatúra

Rybár P., Cehlár M. (2022): História banícke-

ho vysokého školstva na území Slovenska. Technická univerzita v Košiciach FBERG, Dekanát – Edičné stredisko, Košice, 1–261.

Siderit z Rožňavy (SR), rozmer vzorky 18 × 15 cm.

Foto: R. Klik